

Szerkesztőségi iroda:
Csik-Szereda
Vár utca 214. sz. alatt,
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadóhivatal:
Györgyjakab Márton
könyvnyomdája
hová
az előfizetési pénzek és
hirdetések küldendők.

CSIKI LAPOK

TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI HETI LAP.
MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN.

Előfizetési ár:
Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.

Hirdetési díjak:
3 hasábos, etitsorért vagy
annak helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön minden
beiktatásnál 30 kr.

Nyilttéri cikkek
soronként 10 kr-ért közöl-
tetnek.

Márczius 15.

Lengni látom újra népünk
Szabadság-zászlóját:
Ifjúvá lesz, ki árnyában
Bösz esatát harczolt át.
Ujra dobban szívünkben a
Márcziusi emlék,
Melyben ezredéves multunk
Szent joga szülemlék.

Mily fonséges eszme! mégis
Dicsőbb, nagyobb volnál
Ha több lenne fénysugarad
Elrepült álomnál.
Ha megadnád, a mit óhajt
Ez az ország régen:
A szabadság napja szórna
Fényt a derült égen,

Oszlasd szét hát azt a ködöt,
Mely sorsunk elnyelte,
Hozz tavasszal ékes eget
A magyar nemzetre.
Bár viseltes, kopott a
Régi magyar mente,
Ne fél, nem halt ki belőle
Kossuth regementje.

Emberly Árpád.

A honvédelem és a székelyek.

(Imets F. Jákó felolvasása az 1849/50-iki honvédek együletének
1890. márczius 15-iki közgyűlésén.)

1848-nak az egyenlőség révén hozott nagy
víványa minden honpolgárra nézve a honvé-
delem egyforma kötelezettsége. A
honvédelem igen komoly és fontos, mert hiszen
mindnyájunknak vérebe és életébe vágó kötele-
zettség.

Régebben a védkötelezettséget a szabad
népek, kik hazájokat vérrel szerezték — s ezek
között a székely nemzet is — egyetemlegesen ön-
maguk egyforma kötelezettséggel végezték. Az
esetleg meghódított népekben talán nem biztak,
azokat csak urbéri szolgálványokra kötelezték.
Azután legalább Magyarországon, a várszer-
kezeti intézmény fejlődött ki. A várak mellé
ugynevezett várjobbágságok telepítették s ezek
képezték Árpápházi királyaink alatt a megyei ha-
dakát a főispánok vezérlete alatt. Ezen kívül a
királyi hadsereg a nemesi osztályból a király ve-
zérlete alatt. A vegyes házból származott kirá-
lyok idejében a főurak elhatalmasodván, ezek a
magok fegyvernökeiből és szolgálkából alakított
banderiumokat vagy zászlóaljkat vezettek
a királyi hadseregbe. Ezek mellett néha a király
zsoldosokat volt kénytelen fogadni.

A Habsburgi házból származott királyok,
miután a banderialis rendszer elégtelennek és meg-
bizhatatlannak bizonyult be — mint már előbb a
Hunyadiak alatt is kitűnt. — Mátyás király példá-
jára zsoldoscsapatokat alakítottak, melyeket a kir.
kincstár fizetett s Német, Spanyol-
és Belgaországnak is sokáig urai lévén, ezen or-
szágok hadait és zsoldosait is igénybe vették s
az országban támadt mozgalmakat — minők vol-
tak a Boesky-, Bethlen-, Rákóczy-féle, továbbá
a Wesselényi, Tökölyi és kuruczvilág-féle mozgal-
mak — jobbra ezen zsoldosok segítségével nyom-
ták el, kik Magyarországot sokat sanyargatták.

A Rákóczy Ferencz-féle mozgalom, illetve
forradalom után a múlt század elején nálunk is
felállított az állandó katonaság, mely
ezredkekből állott s ezekbe katonák toborzás útján
szedettek.

Az állandó katonaság rendszere megingatta
az eddigi vitélő rend, vagyis a nemes-
ség kizárólagos védkötelezettségét, de kétséssé tette
egyszersmínt feladatát és elégséges voltát is; —
miként ezt az utóbbi, nevezetesen a 3-ik sziléziai,
az utolsó török és a francia háborúk mutatták.

A székely nemzet részint lovon, részint gya-
log fejenként katonáskodott; a míg a hűbér-rend-

szert nyomása alatt és szerencsétlen védelmi har-
czok következtében a székelyek közül is számo-
san szolgálásra nem jutottak. Az állandó katonaság
felállításakor a székelyek általános védkötele-
zettsége megszűnt úgy hogy midőn félézszázad
mulva Mária Terézia a nemzet egy részét Csik-
ban és Háromszéken felfegyverezte
ezen katonaság már nem volt nemzeti hadsereg s
a nemzet nagyrésze nem is volt kiterjesztve, erre
nem volt kötelező.

Az állandó hadseregben a magyar ezredek
is a múlt század utolsó negyedétől kezdve tisztek
és vezénylet dolgában el kezdettek németesedni.

A magyar honvédséget 1848. jul-
4-ike teremtette. Ennek történetét és hal-
hatatlan tényeit Önök t. honvédyülés! ismerik,
mert hiszen Önök és elhunyt dicső bajtársaik va-
lának azon örök emlékü események tényezői, hord-
nokai.

Innen-tul minden honpolgárra nézve érvényre
jutott az általános védkötelezettség; az
1867-iki kiegyezés után van ugynevezett közös
hadsereg; felállított az új m. kir. hon-
védség, mint a közös hadsereg kiegészítő ré-
sze; közelebből szerveztetett a népfölkelés
rendszere is; most egy éve pedig a föltt folyt
országgyűlésünkön a nagy hullámokat vető vitat-
kozás, hogyha már minden védképes magyar pol-
gár vagy a közös hadsereg, vagy a honvédség,
vagy a népfölkelés kötelekéhez tartozik: tehát
ily óriási véradóval, ennyi áldozattal szemben adas-
sék meg a magyar művelt ifjúságnak azon jog,
hogy magyar nyelven tehessen le a
tiszti vizsgát, így a magyar tisztek száma
az armádiában szaporodjék és így annak szelleme
is váljék hazafiasabbá s a hadsereg magyar ré-
szében fel legalább az ezredesig magyarabbá is.
E részben a hazafiak közös óhaját nem lehet-
ett törvényerőre emelni.

Mily nagyfontosságú pedig a háborúk sor-
sára nézve az, ha a legénységhez hazafi szívből
és saját nyelvén szólnak annak legkiválóbb ta-
nui épen Önök, kikkel nemcsak a fegyver, hanem

A „CSIKI LAPOK” TÁRCZÁJA.

Márczius 15-én.

Boru s homály. Csillag
Nem fénylett az égen,
Napunk Mohács terén
Felhőbe szállt mélyen.
Hirünket elrejté
A Csele mozgára,
S Lajossal sirba szállt
A szabadság s haza.

Saskeselyük szálltak
Szét a Duna partján,
Körmeik közt nyugott
A lelánczolt Titán.
Álom s zsibbadástól
Erőtlen' csüng karja!
S lenn a föld porában
A szabadság s haza.

De im' tün' a homály!
Fény gyűlad az égre!
Eljött az isteni
Szent megváltó végre!
Az alvó fülebe
Igy dörgött lángszava:
Ébredj nemzet! „Hí a
Szabadság és haza!”

Álmódott örökejt
S örök napra virradt.
Bilincscsörgés helyett

Halla csalogánydalt.
Az zengett, a kinek
Minden gondolata,
Melyért élt s halt bátran:
Szabadság és haza!

Mikor nyugat felől
A szabadságfára
Leesapott a villám
S meggyújtá bösz lángja:
Akkor is azt zengé
„Verbe mártott lantja“
„Talpra magyar hí a“
Szabadság és haza!

S mikor durva kozák
Dárdát vert szívébe,
És Segesvár sikkján
Kifolyt hősi vére:
Előre székelyek!
— Ez volt végső szava —
Fel harczra! hogy éljen
A szabadság s haza!

A magyar Golgothán
Dicső félistenek!
Gyalázatos bitón
Örömmel haltak meg!
Hisz azért harczoltak,
Szent céljuk az vala,
Hogy éljen dicsőn a
Szabadság és haza!

S a magyar Messiás,
Kinek lángszavára

Virult ki megtépett
Szabadságunk fája:
Elhagyta a földet,
Melyet szíven tarta,
Mikor gyászba borult
A szabadság s haza!

Milliók ajkáról
Sir fel a bús dallam:
„Gyere haza Kossuth,
Híába hasztalan
Bár nagy szíve fáj, míg
Él, nem jöhet soha,
Mert legszentebb elve:
Szabadság és haza!”

Turini szent öreg!
Ne ejts fájo könyvet,
A melyét küzdöttél
Nem vész el a nemzet!
Szívünkbe nézz! ott áll
Lángbetűkkel írva:
Küzdj és jelszód legyen:
Szabadság és haza!

S ha majd itt az óra,
És fú a vész szele
És riadozó kürt
Hiv a csatatérre:
Ki utolsónak marad,
Az lesz végső szava:
Nem kell élet, ha nincs
Szabadság és haza!!

Bartalis-Agoost

a hazafias szellem, a szív és a nyelv csodákat művelt.

Őnök hallották, midőn Bem apó Beszterczénél és bátorította őket: „Nem félni székel, él a haza!” Hallották Piskinél a szívébe nyiláló szavakat: „Előre! ha nincs hid nincs Haza!” — Hallották és méltók lettek arra, hogy az ellenségnek is csodálkozását érdemeljék ki.

És itt helyén látom báró Offenbergről orosz tábornok megjegyzéseit az 1841-iki székely honvédekről, Önokről méltó elismerés és dicsőlymus gyanánt idézni.

A székely gyalogság jellemzésére Offenbergről a következő, nagyon érdekes epizódot mondja el, melyet egy ellenség szájából annál szívesebben veszünk tudomásul.

„A székelyek — írja Offenbergről tábornok*)

— kitűnő, bátor katonák, sokban hasonlítanak katonáinkhoz, habár többnyire gyalog harcolnak. Tisztjeiket vakon követik; de viszont megkövetelik tőlük, hogy mindenütt legelő legyenek. Menetelés és elköltözés dőlgében első sorban állnak az erdélyi hadak között. Szuronytámadásaiknak csak a tüzéség képes imponálni, de akkor is ugyan résen legyen az illető parancsnok, nehogy egyszerre csak oldalról támadják meg. Borghó-Prundnál a Bjanski-vadászezred két zászlóalj Muktkov és Ojlaviánin ezredesek parancsnoksága alatt három, legfeljebb negyedszázad székely gyalogságot sehogyszem tudott az út melletti szálás erdőből kiszorítani, honnan folytonos tüzelésük által balszárnyunk fejlődését, illetőleg előrenyomulását nagyon megnehezítették. Kurapatokin százados a 2-ik gyalogüteg-gel 400 lépésnyire kartácslövészekkel készítette elő a vadászok rohamát, de a mint az oszlopok az erdő széléhez értek, oly pokoli sortüzeléssel fogadtattak 50, legfeljebb 60 lépésnyi távolságból a székely honvédek, hogy 3 roham után negyedszáz ember maradt halva vagy sebesülten, anélkül, hogy az ellenséget látta volna. Ismételni kellett tehát a tüzéség működését, és most a 2-ik és 5-ik gyalogütegből még két-két ágyú indított meg a 3-ik üteggel együtt. A terebélyes bükkfák recsegve dőltek halomra egymásután a 12 fontos golyók záporát alatt, úgy, hogy a szálás erdő nem sokára roncsolat fátömeggé vált. A kazáni gyalogezred 4-ik és 5-ik százada megkerülte az úton túli erdőt és midőn a bekerítés megtörtént, a roham ismét elől vette kezletét. Végre hosszú, véres küzdelem után a székelyek az úton túl akarván törni, a kazánok hatalmába kerültek szám szerint 46-an. Az erdőben 89 halottat s tán 15 nehéz sebesültet találtunk, — így tehát 150 székely 5 óráig feltartotta a 7. és 9. gyalog dandár tüzéségét, és 2 zászlóalj rohamát háromszor visszaverve, 350 emberét tette tönkre. Három főtiszt volt velök, kik nehéz sebet kapván, mindjárt az első roham visszaverésénél harcztelenebbé lettek. A foglyok többnyire 30—38 éves emberek voltak szolgálati idejüket kitöltve, mezei munkával foglalkoztak. — Fogságuk nem tartott sokáig, mert a reá következő napon midőn a kisérletül kirendelt gyalogság ebédjét főzte, az öröket lefegyverezve, a gnlába rakott fegyvereket magukhoz ragadták. Rövid, de elkésere det tusa után, melyben a kisérletből 6 ember, a székelyekből pedig 11 elesett, a többiek hegyekbe menekültek s nyom nélkül eltűntek.” — Ekként Offenbergről.

Vajon ki tudná a hősök neveit még megmondani? Csontjaik ott porladoznak a drága haza földjében, melyet az utolsó lehelletig vérükkel hőiesen védelmeztek. Ha valami, úgy az ellenség szava, mely vitézségeiket elismerte, tanulsággal és lelkesítő példánul szolgálhat a jövőre!

Csikszéki zendülés.**)

Mi történt ez idő alatt Szeredában? E város is folytonosan küzd a katonai hatalommal. Az egész városban főnemes egy sincs, minden polgár katona, s magát a tanácsot, mely független volna, függővé teszi a félelem; mert minden 3 évben újra választatik. Én tudom mikor a százados a városi tanácsosnékat tette börtönbe; mert a tanácsosokra ránkora volt a hatalma nem. Tudom mikor az itten uralkodó százados

*) L. „Vasárnapi Újság” 1899. 9. sz.

***) A Kolozsvárt 1948. május 18-án megjelent „Ellenőr” 8-ik számából.

azt parancsolta a városnak, hogy csak 60 éveseket tegyenek tanácsossá; mert azokra már neki nincs szüksége, s tudok még sokat ilyet. de a sajtó el van foglalva.

Az este hirdett gyűlés 9 órakor d. e. ki nyitott. A főbíró felolvastatva először egy korm. széki rendeletet, melyben szinte parancsolva adta elő az ügyet, melyet hasonló meleg kellel pártolt a főjegyző. A tömeg hallgatott. Most egy ifjú szólott s előadva az európai forradalmak folyamatát a nemzetiségre jött, s innen az uniora. És kérte a várost a lobogó kitételére.

Erre egy nem rég orsz. gyűlés követ most katonai börtön ő. felett ily formán: Mi eddig csendesen éltünk; még egy ifjura hallgatni nem akarunk; orsz. gyűlésért írjunk fel, mert már arra rendelés jött; a lobogó iránt is majd ha rendelés jö ki teltjük, addig nem; mert mi katonák vagyunk.

Többen czáfolták meg ezt. Mind hasztalan. Két káplár — főleg egyik, Barta András nevezetűnek, azon szavára: „nincs szükségünk zászlóra mi a katonai zászló alá esküdtünk bé” az indítvány tökéletesen megbukott.

Szükségesnek tartom megemlíteni, miszerint említett Barta András káplár mint küzdő vitéz s győzelmes borostyán koszorúzott hős, délután azonnal őrmesterré tételtes a főhadai kormányhoz azon nap küldött jelentésben, mint hiteles kútfőből tudom, dicsőretillem kiemeltetett. Ehhez nem kell commentár.

De azt is szükséges megemlítenem, miszerint még azon nap lengett Csikszereda felett a nemzeti zászló; mert d. u. az értelmes tanács s esküdt közönség a kitétel mellett nyilatkoztak.

Ápril 6-n Székely és Endes királybírók több nemessel gyűlést tartva egy bizottmányt küldöttek az iskolába összevált ifjakhoz felhívni őket az ezutáni csendes magokviselésére és rendre.

Az ifjak éljenzéssel fogadták a küldöttséget és megígérték a rendet. Kérdeztetvén ki volt köztök e mozgalmak indítványozója? összesen felállottak s egy szívvvel mondták: mindnyájan. Mily ritkaság a magyar öszetartás.

A nemesi gyűlés ártir azonnal az ezredes urhoz: hogy vinné el az ő katonáit. És azt hitük miszerint most csendesség lesz. Csaldóttunk. A mi vitéz hadnagyunk 10 órakor újra elkezdte mutatni, mily jeles hadvezér lehetne belőle fegyvertelen ifjak ellenében s a haza menőket üldözni kezdete újra. Majd rájok akart lövetni, az igaz, nem volt puskapora, de a szaladó ifjak ijedtsége kisebbitésére ez mitse tet; mert őket azt nem tudták. Egyet elfogatott s azt kegyetlenül lekáromolta.

Ápril 7-kén e zaklatás ismét megújult. Egy ifjat egy nemes udvaron elfogatott s onnan maga elibe hurczoltatta a m. vitéz hadnagyunk, és térdre állította; azután kihuzott kardjával fejét fölt a térdeplőnek, valamint nyelvvel irgalmatlanul hadorázott, s miután, hite szerint, jól rá ijesztett, haza bocsátotta.

A szék gyűlése ápril 12-n megtörtént. Az „unio” közfelkiáltással ellenmondás nélkül egy szívvvel elfogadták. Ezenkívül bizottmányt neveztek ki, mely egy katonatisztet még maga mellé vevén, a falukat reudre eljárva világosítsa fel e mozgalmak reménylhető következtéseiről. És e bizottmány még egyet se lépett, csak azért, mert — közhir szerint — a nagyérdemű kat. Karnak nem tetszett tisztet bocsátani ki oly utasítás mellett, mely az 1764-beli székely vérontásban sereget lát. Aztán mondja valaki, hogy nem vagyunk mi gyámság alatt.

Közelébről Csikról azon hir jön, minha az unio ellen volna: de nem igaz. A csend tökéletesen helyre állott.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A „Csik Lapok” rendkívüli ünnepi számát veszik ma t. olvasóink a szabadságharc kezdetének 42-ik évfordulóján. Rendkívüli számunkhoz mellékletül hí másolatban adjuk a „Hadi Lap”-nak, a Csikszeredában 1849-ik évben rövid ideig megjelent hírlapnak 4-, 5- és 6-ik számaiból összeállított példányt, melyben nbecskereki p. ü. igazg. helyettes Macz a György és csik-somlyói főgymn. igazgató Imets F. Jákó urak szíveségéből megkapott s fennb jelzett 3 számnak leginkább Csikvármegyére vonatkozó cikkeit találják fel olvasóink. — Azt hisszük, hogy eléggé érdekes olvasmányt szolgáltatunk a 41 év elteltével megújított számban, mely a csiksomlyói ferenczrendi zárda főnöke Paal K. János urnak szíveségéből

ugyanazon betűkkel és ugyanazon irányban került sajtó alá, a melyben ama nagy napok idejében először napvilágot látott. — A Csikszéki zendülés” című cikkünket, melyet a fölaphan adunk, a Kolozsvárt, 1848. Máj. 18-án megjelent „Ellenőr” 8-ik számából vettük át.

— **Márczius 15-ike Csikszeredában.** Lapunknak f. hó 5-én megjelent 10-ik számaiban közöltük az 1848—49-es honvédek csikmegyei honvéd egylete által rendezendő ünnepély és évi nagy gyűlés sorrendjét. — Az ünnepély lefolyását következőkben adjuk. Délelőtt 10 órára a csikmegyei 1848—49-es honvédek közül még életben levők, ugyszintén a csiksomlyói főgymnasium növendékei teljes számban jelentek meg a „Csillag” vendéglő nagytet. szobában, kikhez az érdeklődők szép számban sorakoztak, az így összesereglettek zászlók alatt testületleg vonultak a helyi róm. kath. plebaniális templomba, hol Domokos János plebanos tartott ünnepies isteni tiszteletet. Mire után a megjelentek ismét csak a „Csillag” termébe vonultak s miután a főgymn. ifjuság énekkara Korber Imre zenetanár személyes vezetése alatt a szózatot elénekelte volna, Benedek István honvéd egyleti helyettes elnök szép beszéddel megnyitotta a gyűlést; az elnöki megnyitói egyhangu határozat alapján jegyzőkönyvbe ígattatni határozatott. — Ezután Csedő Tamás titkár terjesztette elő jelentését, mely szintén jkönyvbe ígattatott. Titkári jelentés után Benedek elnök tartott e jelentést bővebben commentáló beszédet, mire Csedő István ügyvéd indítványozta, hogy Fodor Ignác elhunyt egyleti elnök emléke jkönyvileg megörökíttessék, mely indítvány a gyűlés által egyhangulag elfogadtatván, a tisztújításra került s sor.

Közfelkiáltással megválasztattak: elnöknek Benedek István, alelnöknek Imets F. Jákó, titkárnak Csedő Tamás, továbbá kiegészítettett a választmány Csizsér József (szentgyörgyi), Márton János (szentdomokosi), Sipos Miklós, Császár Antal és Csedő István egyhangulag megválasztott újtagokkal. A tisztújítás után Imets F. Jákó tartotta meg „a székelyek és honvédek” című munkájának egyrészből álló felolvasását (lásd lapunk fenn cím alatti cikkét). Ezután ismét Imets F. Jákó tartott felolvasást, előadván Benedek elnöknek „Márczius 15-ike” című alkalmi költeményét. Ez után indítványba tételtes elnök által, hogy a közelebről elhalt Gróf Andrássy Gyulának, mint a honv. segélyalap megteremtőjének, ki 10.000 irtos alapítvánnyal tette lehetővé a segélyalapot emléke jegyzőkönyvileg megörökíttessék és hogy a gyűlés a gyászoló családnak részvét nyilatkozatot küldjön. Ez indítványt egyhangulag történt elfogadása után a főgymn. ifjusága Kölesy „Himnusz”-at énekelte el, s midőn még elnök köszöni és az ülést bezáró beszédét mondotta el, véget ért a dicső szabadságharc emlékére tartott ünnepély, melynek csak egyetlen kellemetlen benyomást szülő vonása volt, az, hogy a magasztos ünnepélyen hasztalan kereste szemünk a helybeli hatóságok tagjait, távol tartották mind magokat, mintha nem egy szt. és dicső múlt emléket ünnepelnék márczius 15-én.

UTOLSÓ POSTA.

Kormányválság nálunk.

Mult számunkban említettük, hogy Tisza Kálmán miniszterelnök benyújtotta lemondását. — Most biztos forrásból jelenthetjük, hogy Tisza lemondása elfogadtatott. Utó a gróf Szapáry Gyula, ki az új kabinetet következőleg alakította meg: Miniszterelnök és belügyminiszter: Szapáry Gyula gróf. — Ő felsége személye körüli miniszter: Orczy Béla báró. Pénzügyminiszter: Weckerle Sándor. Igazságügyminiszter: Szilágyi Dezső. Közoktatásügyi miniszter: Csáky Albin gróf. Kereskedelmi miniszter: Baross Gábor. Honvédelmi miniszter: Fejérváry Géza báró. Földmívelésügyi miniszter: Bethlen András gróf. Horvát miniszter: Josipovich Imre.

Felelős szerkesztő: **Dr. BOCSKOR BÉLA.**

Főmunkatárs: **VITOS MÓZES.**

Kiadó: **GYÖRGYJAKAB MÁRTON.**

Árverési hirdetmény.

A Csik-Szereda városi fürdő-társulat által a Bechhidján átjáró út és a társulat birtoka között levő

Fürdő-helyiség

— mely jelenleg áll: 1 kettős fürdő, 1 uszoda és egy egyes fürdőből, s ezenkívül egy fedett mulató helyiségből. — 1890. évi április 24-étől kezdődőleg három egymásután követező évre 1890. márczius hó 23-án délután 2 órakor Kovács Ferencz társulati gazda házában, haszonbérbe kiadatik.

Árverezni szándékozók kötelesek a kikiáltási árnak (110 forint) 10%-át az árverés megkezdése előtt készpénzben lefizetni. A szerződési feltételek pedig Kovács Ferencz fürdő-társulati bírónál megtekinthetők.

Csikszereda, 1890. márczius 13-án tartott gyűlés határozata alapján.

(1—2)

Kovács Ferencz,
a társulat bírója.